

på Sør-Helgeland
v/ Gunn Sæther, leder
8909 Brønnøysund
e-post: gunnpost@gmail.com

Naturvernforbundet
i Nordland

Frode Solbakken, leder
8946 Korgen
e-post: nordland@naturvernforbundet.no

Dag Johansen, styremedlem
8613 Mo i Rana
e-post:
dag.johansen@helgelandssykehuset.no

06.12.2024

Brønnøy kommune
e-post: postmottak@bronnøy.kommune.no

Kopi:

- Nordland fylkeskommune
e-post: post@nfk.no
- Statsforvalteren i Nordland
e-post: sfnopost@statsforvalteren.no

Høringsuttalelse til Forslag til planprogram for kommuneplanens arealdel 2025-2037 og varsel om oppstart av rullering av kommuneplanens arealdel i Brønnøy kommune. Høringsfrist: 06.12.2024

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland takker for mottatt varsel og forslag til planprogram for kommuneplanens arealdel 2025-2037, samt varsel om oppstart av rullering av kommuneplanens arealdel i Brønnøy kommune. Planprogrammet skal danne grunnlaget for planarbeidet i tråd med overordnede globale, nasjonale og fylkeskommunale føringer samt krav til prosessen i henhold til plan- og bygningsloven, jf. punkt 3 i forslaget til planprogram. Naturvernforbundets ønske er å påvirke til en mer miljøvennlig politikk og forvaltning, noe vi vil gjøre rede for nedenfor.

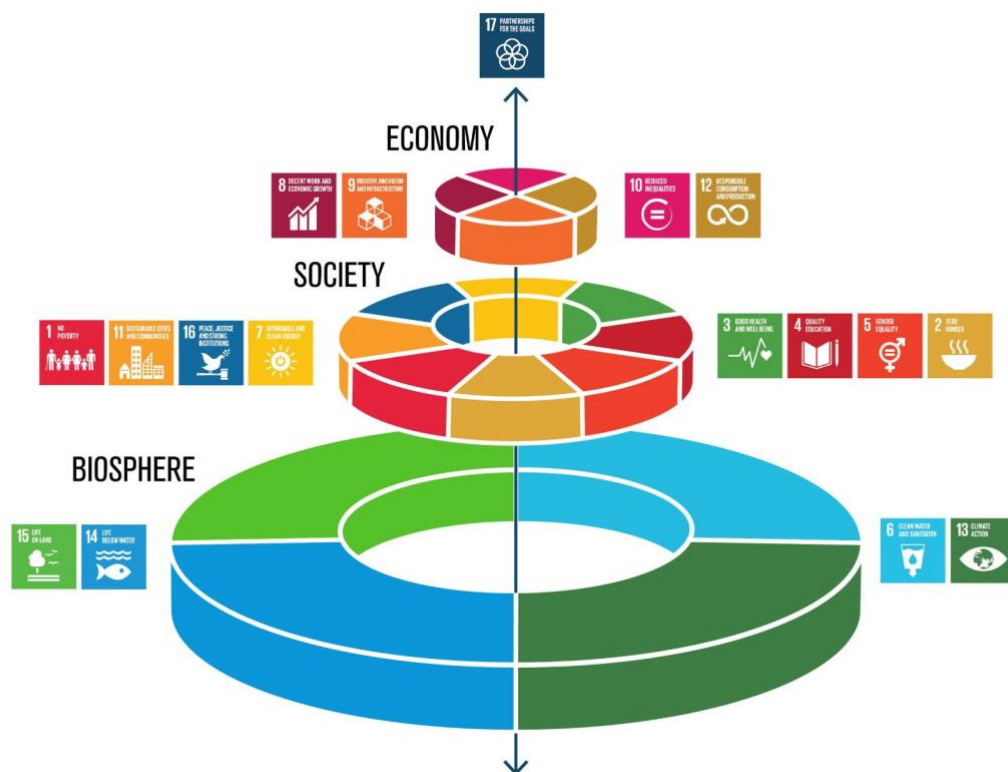
Naturavtalen er førende også for Brønnøy kommune.

Allerede i forbindelse med punkt 3 må Naturvernforbundet påpeke at forpliktelsene som Norge har underskrevet på i den internasjonale Naturavtalen av 19.12.2022 også vil gjelde arealforvaltningen i norske kommuner, også Brønnøy, dersom Norge som nasjon skal kunne innfri avtalens krav om 30% vern av land og 30% vern av hav samt restaurering av ytterligere 30% nedbygd natur innen 2030. Ytterligere naturtap skal stanses og utviklingen skal endres til å bli naturpositiv. Vi bemerker at Naturavtalens overordnede forpliktelser ikke er nevnt i Brønnøy kommunes forslag til planprogram og forutsetter at dette blir rettet opp og at Naturavtalens forpliktelser blir førende i det videre planarbeidet.

Brønnøy kommune må i kommunedelplan for naturmangfold la økonomien være underordnet naturhensyn.

Økonomien hviler på og er grunnleggende betinget av tilstanden i atmosfæren, i havet og på land som under ett kalles for biosfæren. Dersom den fysiske og økologiske balansen i biosfæren forrykkes, f.eks. av irreversible klimaendringer, havforsuring og hav-eutrofiering eller tap av arter,

eksempelvis pollinerende insekter, vil bunnen falle ut av menneskenes økonomi. Dette er illustrert i figuren på neste side der FNs 17 bærekraftsmål er plassert hierarkisk i tre ulike kategorier og der bærekraftmålene 6, 13, 14 og 15 representerer *grunnmuren*, dvs. tilstanden i havet, atmosfæren, livet i havet og livet på land:

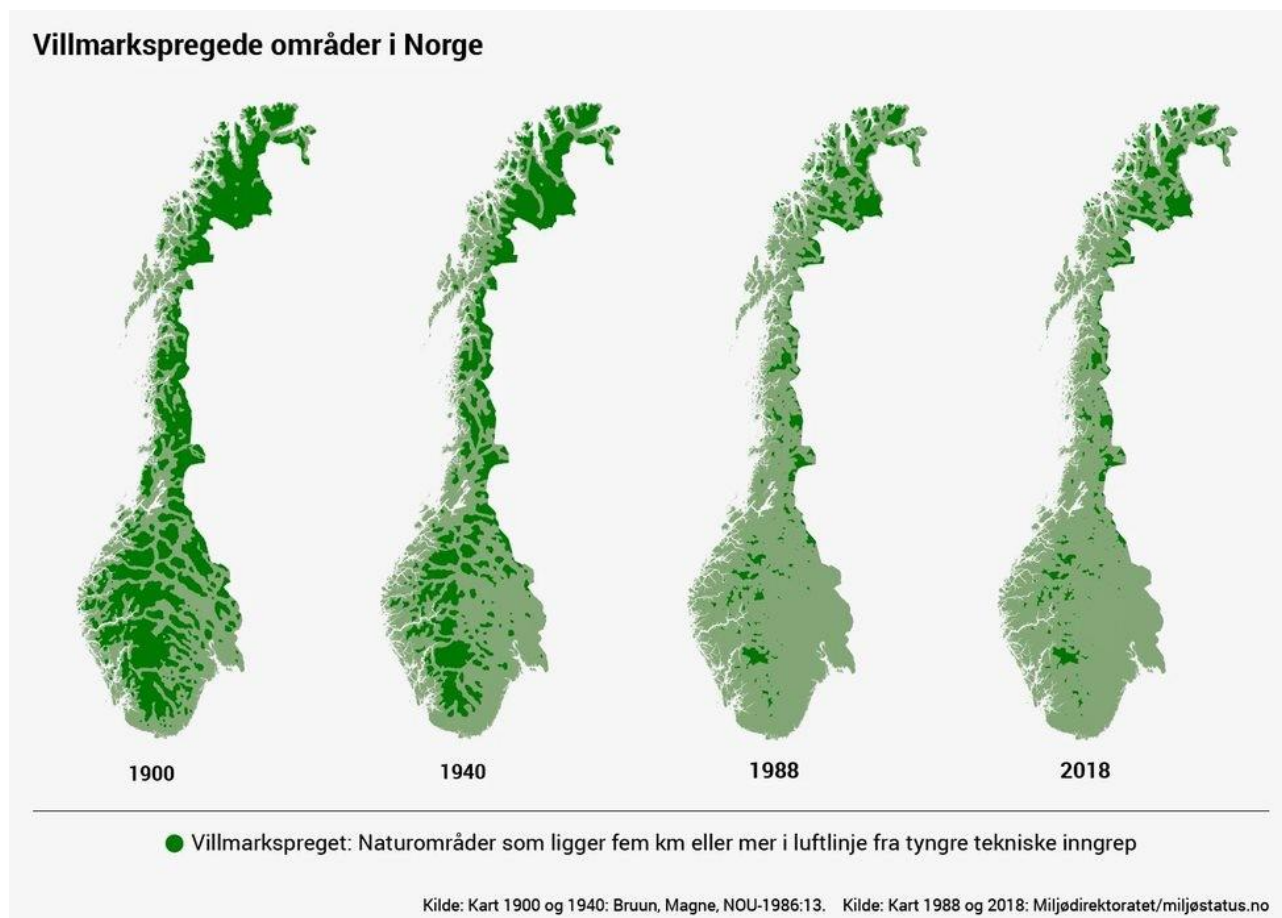
Graphics by Jester LukmanjRasta

Det neste kategorien handler om sosial bærekraft, først og fremst rettferdig fordeling av ressursene og øverst i hierakiet er økonomien og dens bærekraft, f.eks. i forhold til ansvarlig forbruk av ressurser (bærekraftsmål 12). Nå er det mye som tyder på at ressursforbruket i økonomien ikke lenger er ansvarlig, men tvert imot har passert jorda sin tåleevne, særlig i vår rike del av verden. FNs ressurspanel har 1. marsi år presentert sin siste rapport (Global Resources Outlook 2024) på FNs miljøforsamling (UNEA) i Nairobi der konklusjonen er at *overforbruk er den viktigste grunnen til verdens miljøkriser*, dvs. overforbruk av biologiske ressurser, fossilt brensel, metaller, ikke-metalliske mineraler som f.eks. sand og grus (til betong) samt landarealer og vann (1).

Utfordringen i lokalpolitikken er å få en forståelse for at miljømålene også gjelder her og at disse får konsekvenser for veivalg og praktisk politikk. Etter Naturvernforbundets erfaring er det en lang vei å gå på dette området. Vi vil spesielt nevne at klima misbrukes som begrunnelse for store infrastrukturendringer (f.eks. vindkraft), industrisatsninger (f.eks. kraftsløsende hydrogen-/amoniakkproduksjon (40% av energien forsvinner) eller kraftsløsende datasentre), naturinngrep og forurensende utslipp (f.eks. fiskeoppdrett i åpen sjø drevet av strøm fra land). Problemet er at alt henger sammen med alt og at idéen om at vi må tåle mer nedbygging av natur for å berge naturen er en selvmotsigelse. Naturkrisen og klimakrisen er to sider av samme sak, og vi løser ikke den ene uten også å løse den andre. Og vinduet for å vokse oss ut av miljøkrisene er for lengst passert.

FNs Naturpanel (IPBES) har slått fast at den enkeltfaktoren som har hatt og har størst negativ påvirkning på biologisk mangfold og er årsak til naturkrisen, er endret arealbruk, nedbygging og fragmentering av arealer. Naturpanelet har også slått fast at naturkrisen er minst like alvorlig som klimakrisen. Vi har naturkrise også i Norge, bekreftet bl.a. i Artsdatabankens "rødliste". For fastlands-Norge og norske havområder står nå 4957 av totalt 23405 vurderte arter på listen over arter som står i fare for å dø ut, dvs. 21,2% (2). I Nordland har vi heldigvis fremdeles store

naturverdier å ta vare på for nåværende og fremtidige generasjoner på tross av en generelt negativ nasjonal trend slik den kommer fram på illustrasjonen på neste side over gjenværende villmarkspregede områder i Norge på Miljødirektoratets nettside miljøstatus.no:

Så i det overordnede bildet er Brønnøys hovedutfordring i arealpolitikken å unngå mer nedbygging av inngrepsfri natur. Dette betyr at nybygging bør skje ved gjenbruk av tidligere nedbygde arealer.

Våre konkrete innspill til planprogrammet for naturmangfoldet i Brønnøy kommune

Forslaget til planprogram peker ut to satsningsområder: akvakultur/fiskeri og ny såkalt "grønn" energiproduksjon, jf. side 7. Innledningsvis vil Naturvernforbundet påpeke at mens ny oppdrett gis stor oppmerksomhet i planforslaget så blir fiskeri bare så vidt nevnt, nærmest som en næring på vei ut med denne setningen, også på side 7: "Det vil samtidig være fornuftig å oppdatere fiskeområdene i tråd med faktisk bruk."

Dette er uttrykk for en ahistorisk forståelse av hvor viktig og grunnleggende bærekraftig kystfisket har vært for den norske befolkningen i tusenvis av år. Og dette kan kystfisket fortsatt være dersom forvaltningen av denne evigvarende ressursen hadde spilt på lag med naturen. Men det er nettopp dét som ikke skjer. Oppdrett i åpne anlegg med det omfang denne virksomheten har fått i Brønnøy og langs hele Norskekysten, er en direkte årsak til svekkede oppvekstforhold for villfisker, først og fremst kysttorsken som nå har havnet på rødlista. Den andre store forvaltningsfiaskoen mot villfiskbestandene og sysselsettingen i fiskeriene langs kysten er (bunn)trålerkvotene, jf. dette innlegget fra Sametingspresidenten den 03.12.2024 (3). Brønnøy kommune kan med endret arealpolitikk for oppdrett kun i lukkede anlegg i sjø og ved samarbeid med andre kystkommuner og

Sametinget for å ta trålerkvotene tilbake til kystsamfunnene, løfte fiskeriene til igjen å bli en reelt bærekraftig hovednæring for framtida.

Oppdrett i åpne anlegg er ikke bærekraftig.

Oppdrett, i all hovedsak i åpne anlegg, beslaglegger nå så mye areal i Brønnøy kommune at det er problemer med å plassere flere pga. avstandskravet (5 km) til nærliggende anlegg, jf. 4. avsnitt på side 2 i saksframlegget fra Plan- og utviklingsavdelingen 08.10.2024. Det er all grunn til å rope et varsko om miljøstatus i havarealet i Brønnøy kommune når det gjelder fosfor/nitrogen-betinget eutrofiering, utslipp av tungmetaller, lakselus og geneforurensning fra gyting i merder med torskeoppdrett for å nevne noe. Vi minner om oppdrettsanlegget ved Lismåsøy nord i Toftsundet som i 2022 måtte flytte pga. dårligste tilstandsklasse 4 i bunnmiljøet under anlegget .

I følge Miljødirektoratets rapport "Kildefordelte tilførsler av nitrogen og fosfor til norske kystområder i 2020" er de samlede fosforutslippene fra norsk oppdrettsnæring nå 5 – fem – ganger så store som fosforutslippene fra alle kystkommuner, landbruket og industrien til sammen (4). Vi vet at fosfor og nitrogen medfører eutrofiering og algeoppopping i havmiljøet med redusert oksygeninnhold og reduserte oppvekstvilkår for villfiskyngel. Videre vet vi at åpne oppdrettsanlegg er kilder til betydelige tungmetallutslipp via fiskefôret som anvendes i norsk oppdrettsnæring (5). Tungmetaller er toksiske og forsvinner ikke fra havmiljøet, men oppkonsentreres i bunndyr, krabber og villfisk. Kunnskap om oppdrett foreligger også i Havforskningsinstituttets (HI) "Risikoreport norsk fiskeoppdrett 2022" som bl.a. konkluderer med at torskeoppdrett har høy risikoprofil pga. faren for gyting i merd og rømming. HI fraråder torskeoppdrett mellom 62°N og 67°N, dvs. mellom Stadt og Bodø, fordi risikoen her er særleg høy pga. sårbare villtorskbestander (6). Alt dette kan ikkje fortsette.

Nå på dagsorden i Tyskland

Tilstandene i norsk oppdrettsnæring har nå kommet på dagsorden i Tyskland. Finansavisen meldte 4. desember at den tyske forbrukerorganisasjonen Foodwatch Germany vil forby norsk oppdrettslaks og har lansert en nettprotest der de krever at tyske butikker stanser salget av den norske laksen, samt kaller laksenæringen i Norge for en katastrofe (7). I sin rapport skriver organisasjonen, som riktig er, at én av seks laks i norske oppdrettsanlegg dør før de når slaktealder pga. bl.a. høyt smittepress, og at næringen er en trussel mot villaksebestanden. Tyskland er forøvrig det største konsummarkedet for norsk laks.....

Ønske eller krav om lukkede oppdrettsanlegg i Brønnøy kommune?

Brønnøy kommune må etter Naturvernforbundets vurdering ta stilling til om kommunen i det hele tatt skal legge ut mer havareal til fiskeoppdrett, og hvis ja, om nye konsesjoner bare skal kunne gis til lukkede anlegg med null smitte og null utslipp av næringsalter og tungmetaller samt moderne avfallshåndtering/ oppsamling av bioavfallet, jf. det nasjonale oppropet fra Naturvernforbundet og seks andre miljøorganisasjoner i januar (8). Og at de anleggene som er får tidsfrist på seg til lukket teknologi. Vi merker oss denne setningen på side 7: "Det skal legges til rette for lukkede sjøbaserte anlegg for fiskeoppdrett." Men er dette bare et ønske ovenfor oppdrettsnæringen eller er det ment som et krav Brønnøy kommune vil stille til næringen? Kommuner i Troms har bestemt seg for det siste.

Tarehøsting er ikke nevnt i forslaget til planprogram. Hvordan er tilstanden på havbunnen etter all tarehøstingen? Er det sammenheng med nedgang i villfiskbestanden? Hvem kartlegger og vurderer?

Evt. ny energiproduksjon fra vind- eller vannkraft er ikke "grønn"!

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland avviser på det sterkeste utbygging av vindkraft i Brønnøy kommune. Vindkraftutbygging medfører betydelige naturinngrep som har alvorlige konsekvenser for lokalt biologisk mangfold, landskapsverdier og industrialiserer kystlandskapet over store arealer. Vindkraftutbygging fører til store inngrep i naturen, med veibygging, sprenging og oppføring av store turbiner 200 – 250 meter høye som dreper fugleliv, insekter og medfører lys- og lydforurensning (infralyd) over store avstander. *Skal kommunen være sikker på å beholde avgjørelsesmyndigheten på vindkraft i henhold til endringene i plan- og bygningsloven fra 2022, må den ikke legge ut areal til dette i arealplanen.*

Det er heller ikke kraftmangel i Nordland, men tvert imot et kraftoverskudd på 6 – 7 TWh/år, Problemet på Sør-Helgeland er isteden manglende tilgang til dette kraftoverskuddet pga. sprengt trafo- og linjekapasitet. Det er uakseptabel forvaltning av våre felles samfunnsseide kraftressurser at Statnett og Linea setter utbygging av ny (vind)kraft som betingelse for å framskynde oppgradering av trafo / linjenettet her, jf. 6. avsnitt side 2 i Plan- og utviklingsetatens saksframlegg. Dette er destruktiv og udemokratisk forvaltning av fellesskapets kraftressurser til hinder for en sunn og gradvis samfunnsutvikling. Som overskuddsområde vil evt. ny kraftproduksjon i regionen primært bli eksportert til andre områder / ut av landet. Istedenfor å gi etter for Statnett og ofre enda mer natur til storsamfunnet, oppfordrer Naturvernforbundet Brønnøy kommune til å gå sammen med de andre kommunene på Sør-Helgeland og kreve oppgradering av linjenettet uavhengig av ny kraft eller ikke.

Vi mener videre at et framtidig energibehov heller bør dekkes gjennom modernisering av eksisterende gamle vannkraftverk (+ 6 – 8 TWh/år ifølge NVE) og energieffektiviseringstiltak (ENØK) i bygningsmassen (+ 13 TWh/år innen 2030, + 42 TWh/år innen 2050, ifølge SINTEF) Dette vil ikke skade naturmangfoldet. ENØK vil i tillegg også frigjøre plass i linjenettet, en vinn-vinnsituasjon.

Kravene til konsekvensutredning og vurdering av alternativer

Det er avgjørende at Brønnøy kommune følger opp kravene til konsekvensutredning i henhold til plan-og bygningsloven og KU-forskriften. Dette inkluderer utredninger av alternative lokaliseringer, noe som ikke ble gjort i Toft-saken. Vi viser til svarbrevet fea Kommunal- og distriktsdepartementet til Sivilombudet den 09.06.2023, hvor det understrekes at planprogrammet også skal inneholde en beskrivelse av relevante og realistiske alternativer og hvordan disse skal brukes i konsekvensutredningen.

Vi vil også påpeke at planprogrammets forslag til kilder til konsekvensutredning kun er ulike databaser, flybilder o.l., ikke feltundersøkelser av naturmangfoldet i planområder. Naturvernforbundet må påpeke at feltundersøkelser av kompetente fagfolk er helt nødvendig for å framskaffe den kunnskapen som er nødvendig for å oppfylle kravene til kunnskap i naturmangfoldlovens §§ 8 – 10.

Arealregnskap

Vi forventer at det lages et arealregnskap for Brønnøy kommune med miljøstatus for hver enkelt naturtype slik som antydnet i punkt 6 i forslaget til planprogram, som for myr, gammelskog, mose og lavarter, naturbeiteområder, viktige naturkorridorer samt der hvor det foreligger fremmede arter for utrydding. Denne opplistingen er ikke fullstendig. Bl.a. må også miljøstatus i Brønnøy kommune sine havarealer inn i arealregnskapet. Videre må vurderingen av hva som er verdifull natur og ikke, revurderes fordi verdifull natur vil lett miste sine verdier, f.eks. dyreliv (hubro!),

dersom de verdifulle naturområdene blir "vingeklippet" med nedbygging av omliggende bufferområder definert som "ikke verdifull natur". *Sånn sett er all natur verdifull i dagens situasjon pga. at så mye natur allerede er nedbygd.* Arealregnskapet må også inneholde en oversikt over hvor det er behov for restaurering/kompensering for å bevare biologisk mangfold og (gjen)opprette økologisk funksjon. Endelig bør arealregnskapet inneholde en historisk oversikt over arealendringer som tidligere er gjort i kommunen og på hvilket grunnlag (f.eks. som følge av dispensasjoner) for å synliggjøre og lære at naturarealer ikke er en fornybar ressurs, men i mange tilfeller vil være tapt for alltid, avhengig av naturtype (spesielt myr) og type inngrep.

Først og fremst må det altså satses på **gjenbruk og fortetting av arealer** som allerede er utsatt for menneskelige inngrep og bruke dette som styrende prinsipp i arealforvaltningen for å unngå ny naturnedbygging.

Vi forutsetter at Brønnøy kommune følger opp de sentrale føringene fra regjeringen på å **stans/begrense ny hyttebygging**. Som minimum bør hyttebygging begrenses ved fortetting, ikke utvidelse av allerede utbygde hyttefelt (9).

Med vennlig hilsen og lykke til med planarbeidet,

Gunn Sæther,
Leder i Naturvernforbundet på Sør-Helgeland

Frode Solbakken,
Leder i Naturvernforbundet i Nordland

Dag Johansen,
Styremedlem i Naturvernforbundet i Nordland

Referanser:

- (1) https://www.nrk.no/klima/fn_-forbruket-vart-truer-klodens-fremtid-1.16778558
- (2) <https://artsdatabanken.no/rodlisteforarter2021/Resultater/Antallarterparodlista>
- (3) <https://www.abcnyheter.no/stemmer/okonomi/2024/12/03/196048325/store-tar-feil-det-finner-ingen-garanti-for-billig-kraft>
- (4) <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2022/mars/kildefordelte-tilforsler-av-nitrogen-og-fosfor-til-norske-kystomrader-i-2020-tabeller-figurer-og-kart/>
- (5) <https://tidsskriftet.no/2022/09/kronikk/hoyt-niva-av-tungmetaller-i-krabbe>
- (6) <https://www.hi.no/hi/nettrapporter/rapport-fra-havforskningen-2022-12>
- (7) <https://www.finansavisen.no/sjomat/2024/12/04/8215020/tysk-rapport-slakter-norsk-laks-vil-ha-forbud>
- (8) <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/18043513/norske-oppdrettsanlegg-mattettes-eller-stenges?publisherId=17848172&lang=no>
- (9) <https://www.nrk.no/trondelag/regjeringa-vil-stramme-inn-retningslinjene-for-hyttebygging-1.16802980>